

MODERN SVENSKA

Funderar ni på språkriktighetsproblem? Vår spalt Modern svenska be-

handlar språkfrågor av allmänt intresse, som besvaras av professor Carl-Eric Thors. Sänd in frågor till Dagboken som vidarebetordrar dem till språketaren.

1. "Är uttrycket **gå på pension** riktigt?" — Min språkkänsla kräver här prepositionen **i**, alltså **gå i pension**. Bruket av **i** i detta uttryck kan jämföras med "gå i strejk", "gå i träning", "gå i konkurs", alltsammans uttryck som betyder att man inleder en ny verksamhet eller försätts i en ny situation. I Sverige heter det alltid "gå i pension" — för övrigt ett tämligen nytt uttryck. "Gå på pension" förekommer mig veterligt endast i Finland och är väl påverkat av finskans **siirtyä eläkkeelle**, vars kasusform på **-lle** har bestämt valet av **på**. Det är emellertid, som sagt, naturligt att ha prepositionen **i** i ett sådant uttryck. (Det är förstås också riktigt att säga **bli pensionerad**.)

2. "Vad betyder ordet **beivra**?" — Det betyder "ingripa mot något", "försöka avskaffa något", t.ex. "Det här är en osed som måste beivras", "Överträdelse av förbudet beivras". Ordet hör naturligtvis samman med **iver**, som i äldre svenska också kunde betyda "harm, förgelse" (man kunde t.ex. säga "Guds iver över synden"). **Beivra** betyder alltså inte "verka med iver för någonting", utan innebär att man försöker förhindra något.

3. "Jag har hört att man kan välja mellan uttrycken **beakta** och **ta i betraktande**. Betyder det att **ta i beaktande** är fel?" — **Ta i beaktande** är enbart finlandssvenskt. Det är en rätt naturlig konstruktion, eftersom **beakta** och **ta i betraktande** har ungefär samma användning. Jag tycker inte att det är särskilt stötande att säga **ta i beaktande**.

4. "Finns det något uttryck motsvarande **vara hungrig** — **bli mätt** för **vara törstig** — **bli x**?" — Det finns dessvärre inte något lika behändigt uttryck för "icke-törstig" som **mätt**. Man får ty sig till uttryck som "jag är inte törstig längre", "jag har druckit mig otörstig".

5. "Vad anser språkspalten om **skulle** i uttryck som "Man får hoppas att det skulle gå så"? — Jag är bestämt av den meningen att det bör heta "att det skall gå så". Efter presens **får hoppas** brukas **skall**. På motsvarande sätt heter det t.ex. "Jag väntar att det skall ske inom kort". Om vi däremot har imperfektum (förfluten tid) kommer **skulle** till användning: "Man hoppades att det skulle gå så". Bruket av **skulle** efter presens (får hoppas, t.ex.) är säkerligen påverkat av finskans konditionalis på **-isi (menisi osv.)**.

6. "Finns det någon skillnad i användningen mellan **prata** och **tala**?" — Javisst. **Prata** är vardagligt (t.ex. "Vi satt och pratade vid en kopp kaffe"), och det innebär ibland rentav en viss nedvärdering; det är typiskt att vi säger "prata smörja", "prata dumbheter". I vissa fall är bägge orden tänkbara: "Jag har talat (pratat) med honom", men **prata** ger en nyans av något informellt.

Carl-Eric Thors